

ceremonies and customs. This mode of representation was employed to identify certain figures by comparing them to people of different appearance, gender or character.

Beautiful women are often a sufficient pretext for admiring a scene. But here, there is additionally an allusion — to discover the meaning of the depicted scenes, the viewer may use his sensibility, aesthetic sense, knowledge or experience. Our reading of the work's message should not be based on a literal interpretation of the image.

With co-relation to the exhibition organized by the National Museum in Krakow *ONNA. Beauty, Strength, Ecstasy*, the presentation shows the current state of the knowledge upgraded and adjusted to the Conference 'Culturology and social communications: innovative development strategies', Kharkiv, November 22-23, 2023.

А. Ожога-Масловська

КІШКИ В ЯПОНСЬКІЙ ГРАВЮРІ УКІЙО-Е

A. Ozhoha-Maslovska

CATS IN JAPANESE UKIYO-E WOODPRINTS

У середньовічній Японії кішки мали важливе значення. З одного боку, в японській культурі кішка є талісманом (*Манекі-неко* (яп. 招き猫, まねきねこ — «кішка, що запрошує» в прямому перекладі, «Кіт щастя», «Кіт удачі»). З іншого, може відігравати й роль злого вампіра, чаклуна *Бакенекко* (яп. 化け猫, «кішка-первертень») — у японському фольклорі кішка, що володіє магічними, демонічними здібностями.

Цей бінарний символізм знайшов відображення в сюжетах японської гравюри *укійо-е*, у яких кішки стали одним з улюблених образів японських художників.

Уважається, що кішки в Японію були завезені з Китаю, але вперше згадуються в письмових нотатках в 999 році, коли кішка була подарована імператором Кореї японській імператорській родині.

У середньовіччі до XVII століття кішки були рідкісними тваринами і призначалися для еліти, яка мала кошти. Тоді їх часто тримали на повідку з червоної стрічки в компанії поважних пані при імператорському палаці. Саме так зображують цих граціозних тварин японські майстри *укійо-е* Утагава Кунісада (1858) і Харунубо Судзукі в ілюстрації до «Генджі-моногатарі» («Повість про блискучого принца Генджі» — один з найбільших творів японської класичної літератури, написаний в епоху Хейан).

Але з XVII століття спеціальним наказом кішки були звільнені для того, щоб за допомогою своїх тваринних інстинктів вони могли позбавити вулиці та поля від гризунів, яких було безліч навкруги. Кішки виконували багато функцій: вони захищали від гризунів рисові посіви та кокони тутового шовкопряда, зберігали рукописи і запобігали поїданню буддійських сувоїв у храмах. Усе це знайшло відображення в японській гравюрі. Так, у творах Каванабе Кійосай, Кобаяші Кійочіка, Охара Косон бачимо кішок, що грають зі своєю здобиччю. Іноді художники звертаються до сюжетів, де кішки граються з метеликами (Кацушіка Хокусай, Тотойя Хоккей) чи полюють на золотих рибок в акваріумі чи банці (Ісода Корюсай, Охара Косон).

Окремо треба відзначити серед видатних майстрів гравюри *укійо-е* XIX ст. Утагаву Кунійоші, який зробив кішку улюбленим сюжетом і часто використовував

її як модель. Багато гравюр свідчать про його пристрасть до кішок і глибоке знання їхніх звичок. Кунійоші часто працював з кошеням на колінах і малював його, невпинно намагаючись відобразити його грайливі пози і вирази, що змінювались, особливо в відомому триптиху 1847 р., присвяченому серії гравюр «53 станціям Токайдо».

Присутність кішок у гравюрах японських митців іноді набуває еротичного відтінку. Їх часто зображують разом з гейшами в «зелених чайних будиночках», як-от в естампах Кітагава Утамаро, Тойохара Кунічіка, Судзукі Харунобу та ін. На них коти то уважно слухають звуки шамісену, на якому грає їхня хазайка, то спостерігають за гейшами під час одягання чи ранкового туалету.

Легенди японського фольклору були адаптовані для театру кабукі, а відомі японські графіки Утагава Кунійоші та Утагава Кунісада створили до цих п'єс фантастичні декорації, де величезні кішки-чудовиська лякають глядачів очима, намальованими фарбами з додаванням фосфору.

Отже, фольклорні постановки та п'єси театру кабукі, поетичні й еротичні сюжети з зображенням кішок — усе це знаходило відображення в японських гравюрах укійо-е XVIII–XIX ст. та епохи Мейджи.

Треба підкреслити, що західне мистецтво наприкінці XIX ст. було зачароване японською культурою і особливо гравюрою. Під впливом цього феномену, який дістає назву *японізм*, європейські художники вводили до своїх композиційних рішень образи кішок, надихаючись майстерністю японських графіків. У спрощених малюнках, де лише кількома лініями передаються основні характеристики звичок цих домашніх улюбленців, упізнаються досвід та натхнення японських майстрів *укійо-е*.

A. Görlich

JAPANESE TEA CEREMONY AS AN ILLUSTRATION OF CULTURAL INSPIRATIONS

A. Горліх

ЯПОНСЬКА ЧАЙНА ЦЕРЕМОНІЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ КУЛЬТУРНОГО ДОСВІДУ

Japanese culture is famous for the traditional art, such as *ikebana*, ceramics, *chanoyu*. We are delighted by paintings on silk in a form of scrolls or screens. While studying Japanese art we can often point out the time and circumstances when a specific art technique was introduced into Japan and where it came from. One would ask whether these arts are really Japanese if they were inspired by another culture. The answer is always a matter of interpretation.

In my paper I would like to present a few aspects of the Japanese tea ceremony, *chanoyu*, that are borrowed from Chinese and Korean cultures along with Japanese elements, and answer to another question: Is it possible to create such a unique art and way of life without cross-cultural relations?

The traditional Japanese art history presents clearly how creative and important are the international contacts even though the relations between neighbouring countries are challenging.

Japanese *chanoyu* evolved from tradition of drinking tea that has roots in China, and came to Japan in Heian period (794–1185) with Buddhist monks. There were various kinds of tea prepared in monasteries and at the imperial court: leaves, powder, lumps